

Wyniki badania sanitarno-weterynaryjnego zwierząt rzeźnych i mięsa w Polsce w 2003 r.

HENRYK LIS

Instytut Przemysłu Mięsnego i Tłuszczowego, ul. Jubilerska 4, 04-190 Warszawa

Lis H.

Results of veterinary inspection of slaughter animals and meat in Poland in 2003

Summary

More than 23 million animals – about 1,1 mln cattle, 257,222 calves, more than 21 million pigs, 18,677 sheep and more than 35,000 horses were slaughtered in Poland in 2003. Pre- and post-slaughter examinations during that year revealed pathological lesions in 47% of the carcasses: 28.11% in cattle, 5.42% in calves, 49.03% in pigs, 40.73% in sheep, 15.03% in horses. More than 53,000 of the slaughtered animals (0.24%) were considered to be unfit, of minimum value or relatively unfit. The following diseases were diagnosed: tuberculosis, septicemia and pyemia, neoplasms, leukemia, icterus, emaciation, watery muscles, purulent foci, hyperemia and others. Tuberculosis-like lesions were diagnosed in 0.004% cattle and 0.15 pigs. Extensiveness of liver fluke invasion was 12.10% in cattle of the pigs and trichinosis – 0.0003%. The cattle were free from neurological disorders.

Keywords: Poland, slaughter animals, veterinary inspection, year 2003

Spżycie mięsa wieprzowego w Polsce kształtuje się w granicach 34,4-39,6 kg na osobę i jest zbliżone jak we Francji, Irlandii czy Włoszech, niższe natomiast od spożycia w Hiszpanii (58-66 kg), Danii (63-64 kg), Austrii czy Niemczech (56-57 kg). W Polsce zmalało spożycie wołowiny z 16,4 kg do 5 kg na osobę (9), a produkcja wołowiny zmniejszyła się z 793 tys. ton (1990 r) do 305 tys. ton (2003 r.). W tym okresie ubyto ponad 10 mln. sztuk bydła (9). Największym producentem wołowiny w krajach Unii Europejskiej była Francja (1,7-1,9 mln. ton), a najmniejszym Grecja (51-54 tys. ton). W 2003 r. w krajach UE wołowina stanowiła około 23% całości produkowanego mięsa. Jej produkcja w porównaniu z pierwszą połową lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku (8,1 mln. ton) uległa zmniejszeniu do 7,5 mln. ton. Spowodowane to zostało zmianami polityki interwencyjnej władz Wspólnoty i występowaniem BSE (9).

Pojawienie się BSE zrodziło konieczność opracowania i wdrożenia szeregu przedsięwzięć dla zapewnienia odpowiednich standardów żywności, w tym mięsa wołowego. Określone reformy objęły działalność legislacyjną, powołanie i doskonalenie służb sanitarnych i weterynaryjnych, a także poprawienie pracy przemysłu mięsnego. Działania te dotyczyły nie tylko państw UE, ale nawet tak odległych krajów, jak Australia czy Nowa Zelandia (1).

W Australii powołano specjalny urząd dla spraw kwarantanny i inspekcji (Australian Quarantine and Inspection Service) dla zapewnienia bezpieczeństwa zarówno produkowanej na miejscu, jak i importowanej żywności. Opracowano 3-letni plan działań (2002-2005), w którym określono najważniejsze kierunki i zdefiniowano priorytety. Dotyczyły one określonych standardów i ich utrzymania, działań na wypadek zagrożeń, przeciwdziałania chorobom zwierząt, zagospodarowywania i unieszkodliwiania odpadów, szkoleń, łączności i wymiany informacji, doskonalenia współpracy i zarządzania określonymi zespołami (1).

W niniejszym opracowaniu przedstawiono wyniki badania zwierząt rzeźnych i mięsa w Polsce w 2003 r.

Materiał i metody

Analizowano informacje i materiały otrzymane z 16 wojewódzkich inspektoratów weterynarii, zebrane w 2003 r. z zakładów uboju i przetwórstwa mięsa, zestawione w sprawozdaniach z wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych, mięsa, drobiu, dziczyzny i królików, w części dotyczącej zwierząt rzeźnych i mięsa (2, 3).

Wyniki i omówienie

W 2003 r. poddano ubojowi pod nadzorem weterynaryjnym na terenie całego kraju prawie 23 mln. zwierząt (2). W tym ponad 1,1 mln. bydła, ponad 250 tys. cieląt, ponad 21 mln. świń, ponad 18 tys. owiec i ponad 35 tys. koni. Szczegóły zestawiono w tab. 1. Podczas badania przed- i poubojowego stwierdzono choroby bądź objawy chorobowe u ponad 10 mln. (47,45%) badanych zwierząt. Najwięcej zwierząt z chorobami bądź objawami chorobowymi występowało wśród świń, owiec i bydła, a najmniej u cieląt i koni. W wyniku badania uznano za niezdadne bądź o ograniczonej przydatności spożywczej

Tab. 1. Występowanie objawów chorobowych u zwierząt rzeźnych w Polsce w 2003 r.

Gatunek	Liczba badanych zwierząt	Zwierzęta z objawami bądź zmianami chorobowymi		Zwierzęta uznane za niezdadne lub o ograniczonej przydatności spożywczej	
		liczba	%	liczba	%
Bydło	1 111 961	312 659	28,11	5249	0,47
Cielęta	257 222	13 944	5,42	420	0,16
Świnie	21 358 433	10 472 338	49,03	49 411	0,23
Owce	18 677	7608	40,73	77	0,41
Konie	35 344	5313	15,03	163	0,46
Razem	22 781 637	10 811 862	47,45	55 320	0,24

Tab. 2. Wyniki badania sanitarno-weterynaryjnego zwierząt rzeźnych w Polsce w 2003 r. (liczba/%)

Rodzaj zmian	Bydło	Cielęta	Świnie	Owce	Konie
Gruźlica	50/0,004	-	33273/0,15	-	-
Tężyca	-	-	-	-	9/0,025
Różycy świni	-	-	2036/0,009	-	-
Posocznica i ropnica	1258/0,11	116/0,01	6877/0,03	13/0,06	2/0,005
Promienica i piasecznica	-	-	637/0,002	-	-
Białaczka	42/0,003	-	-	-	-
Nowotwory	114/0,001	-	41/0,0001	-	20/0,05
Żółtaczkę	238/0,02	41/0,01	901/0,004	-	1/0,002
Wychudzenie, wodnica	900/0,08	139/0,05	4485/0,02	5/0,02	2/0,007
Niezupełne wykrwawienie, śmierć naturalna	317/0,028	38/0,01	10 621/0,04	-	35/0,09
Nienormalny zapach	173/0,01	24/0,009	21677/0,10	-	27/0,07
Włośnica	-	-	74/0,0003	-	-
Wągrzyca	2273/0,20	-	4287/0,02	1711/9,16	-
Bąblowica	144/0,01	-	943 138/4,41	4147/22,20	-
Motylica wątrobową	134 589/12,10	1119/0,043	-	43/0,23	-
Sarkosporidioza	-	-	2606/0,01	-	-
Inne pasożyty	2551/0,22	34/0,01	326 878/1,53	8/0,04	-
Ogniska ropne, przekrwienia, zanieczyszczenia	151 616/13,63	11394/4,43	8 195 975/38,17	1453/7,77	5164/14,61
Inne zmiany	18 433/1,65	1043/0,40	918 832/4,30	228/1,22	53/0,14
Razem	312 659/28,11	13 944/5,42	10 472 338/49,03	7608/40,73	5313/15,03

datności do spożycia ponad 55 tys. (0,24%) badanych tusz. Odsetek niezdatnych wahał się od 0,16% u cieląt, 0,23% u świń, 0,41% u owiec do 0,46% u koni i 0,47% u bydła.

W tab. 2 podano rodzaj chorób lub objawów chorobowych stwierdzonych podczas badania san.-wet.

U bydła rozpoznano: gruźlicę, posocznicę i ropnicę, białaczkę, pojedyncze nowotwory, żółtaczkę, wychudzenie i wodnicę, niezupełne wykrwawienie, nienormalny zapach, motylicę wątrobową, ogniska ropnia, przekrwienia bądź zanieczyszczenia, wągrzycę i bąblowicę.

U cieląt rozpoznano niezupełne wykrwawienie, nienormalny zapach, żółtaczkę, wychudzenie lub wodnicę, motylicę wątrobową, przekrwienia bądź zanieczyszczenia.

U świń rozpoznano: gruźlicę, różycę, posocznicę i ropnicę, pojedyncze nowotwory, promienicę i piasecznicę, żółtaczkę, wychudzenie lub wodnicę, niezupełne wykrwawienie, nienormalny zapach, włośnicę, wągrzycę, bąblowicę, sarkosporidiozę, inne pasożyty, ogniska ropne i przekrwienia bądź zanieczyszczenia.

U owiec rozpoznano: posocznicę i ropnicę, wychudzenie i wodnicę, wągrzycę, bąblowicę, motylicę wątrobową, ogniska ropne, przekrwienia i zanieczyszczenia.

U koni rozpoznano: tężec, promienicę i ropnicę, pojedyncze nowotwory, żółtaczkę, wychudzenie lub wodnicę, niezupełne wykrwawienie, nienormalny zapach, ogniska ropne, przekrwienia i zanieczyszczenia.

Częstotliwość występowania wymienionych przyczyn dyskwalifikacji do spożycia całych tusz bądź ich części lub określonych narządów różniła się znacznie na terenie poszczególnych województw. Podobne wyniki badania sanitarno-weterynaryjnego rejestrowano w latach 1987-2000 (4-7). W bada-

niu przedubojowym nie stwierdzono u bydła objawów ze strony centralnego układu nerwowego, które mogłyby nasuwać podejrzenie gąbczastej encefalopatii.

Należy przypomnieć, że w Polsce ciągle zbyt duża liczba zwierząt wykazuje odchylenia stanu zdrowia bądź określone objawy chorobowe. Choroby pasożytnicze, głównie motylicy wątrobowej u bydła i owiec, bąblowicy u świń wymagają większego zainteresowania ze strony samych hodowców, a ze strony władz samorządowych i lekarzy weterynarii pomocy i bardziej efektywnego działania.

Oceniając urzędowe wyniki badania zwierząt rzeźnych i mięsa nie można pomijać udostępnionego w kwietniu 2003 r. protokołu Najwyższej Izby Kontroli, której celem było wprowadzenie realizacji wniosków podobnej kontroli przeprowadzonej w 2000 r. oraz sprawdzenie realizacji aktualnych zadań w zakresie nadzoru weterynaryjnego nad badaniem zwierząt rzeźnych i mięsa w oparciu o obowiąz-

ujące przepisy (8). Najważniejsze uwagi krytyczne NIK odnosiły się do braku poprawy jakości wykonywanych badań. Sposób ich organizacji przez powiatowych lekarzy weterynarii. Urzędowym nadzorem nie obejmowano wszystkich podmiotów – przedsiębiorstw zajmujących się ubojem zwierząt i przetwórstwem mięsa. W zbyt dużej liczbie przedsiębiorstw stwierdzano zaniedbania w części technicznej, a znaczna ich część nie wprowadziła systemu HACCP, uważając to za biurokratyczną uciążliwość. Niepokojąco duża liczba zwierząt poddanych ubojowi nie była poddawana badaniu lekarsko-weterynaryjnemu.

Pośrednio powiązane ze stwierdzanymi nieprawidłowościami jest obserwowane zjawisko degradacji wiedzy wśród pracujących, często w bardzo trudnych warunkach, lekarzy weterynarii. Nagminny jest brak zainteresowania zawodowym piśmiennictwem i dbałość o czystość i estetykę miejsca pracy.

Piśmiennictwo

1. Anon.: Animal Health Australia 2003. Animal Health in Australia 2002. Canberra 2003, 65-69.
2. Anon.: Gł. Insp. Wet. Warszawa, 2003, RGŻ-6 – sprawozdanie z wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych, mięsa, drobiu, dziczyzny i królików za 2000 r.
3. Anon.: Mat. Inf. Min. Roln. i Roz. Wsi, Warszawa 2003.
4. Lis H.: Ocena wyników badania sanitarno-weterynaryjnego bydła rzeźnego w Polsce. Medycyna Wet. 1997, 53, 155-158.
5. Lis H.: Ocena wyników badania sanitarno-weterynaryjnego świń rzeźnych w Polsce. Medycyna Wet. 1998, 54, 417-420.
6. Lis H.: Ocena wyników badania sanitarno-weterynaryjnego zwierząt rzeźnych i mięsa w Polsce w latach 1987-1997. Medycyna Wet. 1999, 55, 243-246.
7. Lis H.: Wyniki badania sanitarno-weterynaryjnego zwierząt rzeźnych i mięsa w Polsce w 2000 r. Medycyna Wet. 2002, 58, 267-269.
8. Prost E. K.: Działalność Inspekcji Weterynaryjnej w ocenie Najwyższej Izby Kontroli. Medycyna Wet. 2003, 59, 647-648.
9. Rembisz W.: Rynki rolne, funkcjonowanie, regulacje i interwencje a informacja. System Informacji Rolnej, ABG S.A., Warszawa 2004, 58-76.

Adres autora: prof. zw. dr hab. Henryk Lis, ul. Międzynarodowa 32 m. 21, 03-922 Warszawa